

PARTIERNA LEVER AV PARTISTÖDET

Matti Wiberg (red. 1991): *The Public Purse and Political Parties. Public Financing of Political Parties in Nordic Countries*. The Finnish Political Science Association, Helsinki, 186 s.

Offentlig partifinansiering är ett intressant och viktigt tema inte enbart på grund av den självklara betydelse som ekonomiska resurser har för allt slags politisk aktivitet. Den aktualiserar också en allmänare diskussion om förhållandet mellan offentlig makt och politiska organisationer. I denna bok lämnas grundläggande upplysningar om det offentliga stödets ekonomiska betydelse för de nordiska partierna. Därtill presenterar boken huvudkonturerna till debatten om offentligt partifinansiering i Norden under det senaste kvartsseklekt.

I inledningskapitlet presenterar Matti Wiberg arbetets allmänna uppläggning. Boken fokuseras enbart på offentligt stöd, inte på partifinansiering i största allmänhet. Dessutom studeras endast sådant stöd som riktar sig till partiers parlamentariska grupper samt till partier som organisationer systematiskt. Analysen omfattar inte den enskilda politikerns nivå. En ytterligare begränsning är att betoningen ligger på sådana stödförmer som gäller allmän partiverksamhet snarare än specialområden med partianknytning.

Länderkapitlen om Sverige (Gullan Gidlund), Finland (Matti Wiberg), Norge (Lars Svåsand) och Danmark (Mogens Pedersen och Lars Bille) följer i stort sett denna disposition; samtidigt förmedlar de dock också en mängd information om det offentliga stödets betydelse utanför ovan nämnda 'kärnområde' av partiaktivitet. Det faktum att kapitlen också i varierande mån berör den ideologiska debatten samt folkopinionen kring offentligt partistöd hindrar analysen från att urarta i ren bokföring (låt vara att särskilt Wiberg kunde ha övervägt en något mindre omständlig presentationsform för sina kvantitativa data). Volymen avslutas med en jämförande översikt författad av Gullan Gidlund. Den pekar i korthet på de för Norden typiska och gemensamma huvudmönstren lika väl som de för länderna karaktäristiska särdragen.

Offentligt partistöd infördes inom en kort tidsrymd (1965—70) över hela Norden. I Sverige, Finland och Norge skapades ett system med stöd för både partiorganisationer och för partiernas parlamentariska grupper. I Danmark hölls partier som organisationer utanför statens ekonomiska inflytande fram till 1986, då generellt partistöd infördes. Jämför man Norden med övriga västvärlden kan man konstatera att bakgrunden till offentligt stöd här var något annorlunda. I stora delar av övriga väst hade offentligt stöd introducerats i syfte att skapa ett alternativ till det skandalomsusade icke-offentliga partistödet, som i många länder skapat kopplingar mellan politiska partier och halvkriminella ekonomiska transaktioner. I Norden var det partipressens akuta ekonomiska kris som gav det omedelbara incitamentet till offentligt partistöd. Det svenska beslutet att tackla detta problem genom offentligt partistöd mer eller mindre kopierades av Finland och Norge. Det samnordiska social-

demokratiska nätverket hade härvid stor betydelse. Politiskt stödets partistödet dock även av yttervännen och centerpartierna.

Mycket av de empiriska presentationerna ägnas givetvis åt kvantitativa uppgifter om det offentliga stödets omfång och betydelse. Mellan raderna i de fyra länderkapitlen anar man en hel del osäkerhet om materialets reliabilitet överlag; här hade en *samlad* utvärdering varit på sin plats. Trots denna felmarginal torde man kunna slå fast, att det offentliga partistödet på kort tid utvecklades till de nordiska partiernas viktigaste finansieringskälla. I de flesta fallen uppger sig partierna vara beroende av statssubsidier till mer än hälften av sina inkomster; för många mindre partier uppgår denna ekonomiska avhängighet till cirka åttio procent. Den mest uppenbara följden av offentligt partistöd är partiorganisationernas förstärkta administrativa kapacitet. De nordiska partierna har blivit professionaliserade och i någon mån mera centraliserade till följd av offentligt partistöd. De har också kunnat utveckla nya former av specialiserad partiaktivitet alltifrån forskning till kulturell verksamhet. Medlemsavgifternas betydelse har självfallet minskat kraftigt. Med en överdrift kunde man ställa frågan varför partierna skall göra sig besväret att överhuvudtaget ha medlemmar: staten står ju för det ekonomiska, professionella konsulenter marknadsför partierna, medan massmedierna och opinionsinstituterna sprider budskapet och artikulerar medborgaropinioner!

Folkopinionen har aldrig varit speciellt gynnsam till partistödet. Särskilt i Finland har en klar majoritet av medborgarna konsekvent uppvisat en negativ attityd. De finländska politikerna har härigenom hamnat i en något schizofren position. Å ena sidan är de starkt beroende av offentligt stöd för sin politiska aktivitet. Å andra sidan känner de då och då ett behov att uttrycka sig kritiskt om partistödets som fenomen. I övriga Norden har det offentliga stödet spelat en mindre roll i debatten inom och mellan partierna.

Som helhet utgör boken ett välkommet tillskott till litteraturen om komparativa partistudier och om skandinavisk politik. Analysen är klar och handfast och omspannar hela den period under vilken offentligt partistöd förekommit i Norden. Engelskan lämnar dock en del övrigt att önska.

LAURI KARVONEN